

Northfoto Alliance fighters prepare for battle with Taliban forces north of Kabul
Foto: Mark Milstein / Unsplash

ESSAY

Rejsen fra mit ene hjem til mit andet

Talibans magtovertagelse af Afghanistan var et chok. Efter næsten tyve års kamp tabte Vesten krigen. I dette essay fortæller Malek Sitez om sin rejse og oplevelse af krigen.

af Malek Sitez

Jeg sidder i mit hus i Solrød Strand. Det er august, og tv'et er tændt. På skærmen kan jeg se mænd og kvinder i lufthavnen i Kabul. Hundredvis af unge mennesker løber med et stort amerikansk passagerfly på landingsbanen. Piloterne ignorerer folk, og flyets motorer er tændt. Nogle unge drenge sidder i dækslerne på flyets hjul. Pludselig tager flyet fart. Fire lig af unge drenge bliver senere fundet i Khaairkhana-distriktet nær Kabuls lufthavn. I tv'et spørger en BBC's reporter en ung kvindelig journalist, hvorfor hun forlader Afghanistan. Hun svarer: "Jeg er i fare. Taliban vil dræbe mig, hvis jeg bliver i landet. Jeg hader dette land."

Den dag fandt der mange dramatiske begivenheder sted i Afghanistan. Jeg kunne ikke tro det. Store byer overgav sig på stribet til Taliban. Landets militær på 350.000 mand, der er udstyret af NATO og amerikanerne, kunne ikke bekæmpe oprørsgruppen, og præsidenten og hans 50 nærmeste rådgivere flygtede fra landet. Kort efter blev et billede af Talibankrigere lagt ud på Facebook. De sad på præsident Ghanis kontor i præsidentpaladset, det såkaldte ARG –

symbolet på den politiske magt i Afghanistan. Jeg fulgte billederne på livestream fra lokale og internationale medier. Personalet på den amerikanske ambassade brændt alle vigtige dokumenter. Røgen fra de brændte papirer dækkede luften i den vestlige del af Kabul, som ligger tæt på lufthavnen. Tyve års intervention gik op i røg. Jeg kunne ikke sove den nat. Jeg tænkte på de unge drenge og på den kvindelige journalist. På krigen, der har taget deres og så mange andre menneskers hjemland.

Mit nye kulturelle afsæt

Min familie og jeg flygtede fra Kabul inden regimeskiftet i Afghanistan i 1994. Det var med ambivalente følelser, det er bestemt ikke nemt at forlade sit land. Jeg husker mit hus i Karte Se i den vestlige del af Kabul. Et hus i to etager med en dejlig have. Da jeg var barn, spillede jeg fodbold med mine bedste venner i gaderne i Karte Se. Min far var militærmand, og min mor var kosmetolog. Om sommeren spiste vi aftensmad i haven i en fredelig atmosfære. Vinteren var

smuk, og vi legede med sne. Jeg blev gift med Najla for 35 år siden. Jeg har elsket hende hele tiden. Hun begravede alle mine udfordringer sammen med mig.

Jeg immigrerede til Danmark sammen med Najla og vores tre børn. Livet som ægtefælle og forælder til tre børn betød, at jeg ikke længere var centrum i mit eget univers. Oven i det kom bevidstheden om, at jeg var flygtet fra et samfund med kvindeundertrykkelse og tortur, hvilket fyldte mig med en følelse af ren og skær lettelse.

Med immigrationen fulgte en masse udfordringer, ansvar samt ny vilje. Pludselig, i en alder af 30, skulle jeg starte forfra igen. Jeg læste på en sprogskole i København i håb om at styrke mit sprog og finde en vej ind i det danske samfund. På denne vej mødte jeg en del bakker og bump. Danmark var, trods alt, et helt nyt og usammenligneligt land i forhold til Afghanistan. Da vi fik et positivt svar på vores ansøgning om flygtningestatus, fik vi et midlertidigt hus i Birkerød. Det var et dejligt gammelt hus med store værelser og en åben have.

Jeg følte mig meget heldig, da jeg i 1999 blev tilbudt en praktikplads på Institut for Menneskerettigheder (IMR). Fra Afghanistan medbragte jeg en lang uddannelse indenfor international ret og diplomati. Jeg kunne på IMR få lov at beskæftige mig med mit interesseområde og udvikle min ekspertise påny, hvilket var et privilegie i sig selv.

I 2001 blev jeg fastansat på IMR. Med tiden faldt jeg på plads i min nye hverdag. Jeg hvilede i min rolle som ægtemand, far og ekspert. Jeg havde, langt om længe, opnået en stabil hverdag i Danmark. Jeg faldt for landets demokrati og dets syn på mennesket. Jeg var vant til en baggrund og et samfund, hvor mennesker var opdelt i hierakier. Eftersom jeg studerede og arbejdede i det danske samfund, formåede landet at ændre min mentalitet og min tænkning. Jeg blev yderst inspireret af danskerne og deres måde at interagere med hinanden og andre. Jeg blev inspireret af deres simple levestil og deres ligeværdige tilgang til mennesket. En episode, som gjorde dybt indtryk på mig, var

mit møde med den daværende udenrigsminister. Jeg mødte ham i en bus, en helt almindelig hverdag på vej til arbejde, hvor han satte sig ved siden af mig i bussen. Han sad og læste avisen. Jeg iagttog ham, og jeg havde svært ved at forestille mig en minister i en bus med 'helt almindelige' mennesker. Jeg blev i tvivl og spurgte ham derfor, om han var minister. Jeg kunne se, at han fandt spørgsmålet morsomt, og han bekræftede, at det var han. To andre episoder, som efterlod mig nærmest i choktilstand, var da jeg så Mogens Lykketoft komme cyklende på arbejde på Christiansborg, og da jeg mødte en tidligere statsminister på Sydhavn station.

Jeg er opvokset i et samfund og en kultur, hvor ministre ikke bliver set i den offentlige transport, hvor de lever en overdådig livstil med egne chauffører.

Med tiden begyndte jeg at arbejde med internationale projekter rundt omkring i verden for IMR. Udover at arbejde med Afghanistan blev jeg involveret i de tidligere Sovjetrepublikker, da jeg har studeret i Rusland. Jeg rejste derudover til Afrika, Sydøstasien, Europa og Mellemøsten. Det gav mig mulighed for at opleve nye kulturer og kontekster, hvilket satte tingene i perspektiv for mig og mit arbejde. For det er jeg evigt taknemmelig.

Mit gensyn med Afghanistan

I 2002 begyndte jeg at gøre mig tanker om at rejse til Afghanistan. Jeg ville se, om jeg og Institut for Menneskerettigheder kunne være med til at styrke menneskerettighedssituationen i landet efter Talibans fald. Efter 12 år i landflygtighed kom min første rejse tilbage til Afghanistan på benene. Da der ikke var nogle fly, som fløj direkte til Kabul fra København, måtte jeg mellemlande i Dubai. Jeg mindes, at jeg fløj med det ældste – og statsejede – flyselskab Afghan Ariana Airlines. Dét, der dog var særligt ved flyet var, at det var et af de første til at lande i Afghanistan efter kollapset af Taliban-regimet.

Mine kollegaer og jeg mødte derfor op til et overbooket fly med mangel på sæder. Jeg endte med

at sidde på en stol ved toilettet under hele flyve-turen. Situationen var kaotisk. Det, som havde betydning for os alle ombord, var imidlertid, at der endelig fløj fly til Kabul igen. Dog fornemmede jeg også, at denne tumultariske flyvetur blot var en smagsprøve og indledning til, hvad jeg havde i vente i det nye Afghanistan, når jeg steg ud af flyet. Efter to og halv time i det overfyldte fly, nærmede vi os landingen. Jeg var nervøs. Jeg vidste, at jeg skulle hjem, men jeg anede ikke, hvordan det hjem så ud nu. Jeg steg ud af flyet med tårerne trillende ned ad kinderne.

Min ankomst til Kabul rørte mig dybt. Jeg følte mig komplet fremmed i den by, som jeg var vokset op i. Byen var fuldstændig destrueret: gader, huse, institutioner, biografer og fabrikker. Alt, simpelthen alt, var ødelagt og ugenkendeligt. Da landet socialt, politisk samt økonomisk lå i ruiner, skulle der mange års arbejde for at vende kursen. Vi valgte i IMR at igangsætte diverse projekter, store som små, i løbet af de kommende år.

20 års indsats med menneskerettigheder i Afghanistan

Med denne rejse påbegyndte jeg en langvarig indsats for at styrke menneskerettighederne i Afghanistan. Jeg mødtes med gode folk, som ligesom jeg var ivrige efter at genopbygge landet. Vi blev enige om at starte i det små og gøre os vores erfaringer undervejs.

Vi startede med at uddanne en stor gruppe af kvindelige menneskerettighedsaktivister, der kunne indgå i en indsats om dialog med afghanske kvinder i 21 provinser. Vi vurderede, at det var vigtigt at indlede arbejdet med kvinderettigheder først, da det var kvinderne, der levede under de værst tænkelige vilkår og med et totalt fravær af basale rettigheder.

Året efter i 2004 etablerede vi et netværk af menneskerettighedsorganisationer, Civil Society and Human Rights Network (CSHRN). I samme år etablerede jeg en radiostation, som vi kaldte 'The Voice'. Programmet havde til formål at debattere samfundsproblematikker og menneskerettig-

heder. Det blev det mest hørte radioprogram i Afghanistan. Vi havde dialoger om menneskerettighedskrænkelser, hvor statlige myndigheder, menneskerettighedsaktivister og ofre indgik i programmet. Dertil havde vi et program om ugen med præsident Karzai, hvor han besvarede spørgsmål fra lyttere.

I 2005 udkom vores første tidsskrift om menneskerettigheder i Afghanistan, kaldet Angara. Tidsskriftets formål var også her at publicere informationer og kritiske analyser om menneskerettigheder. I 2008 var CSHRN blevet en Afghanistans mest indflydelsesrige – og aktive menneskerettighedsorganisationer. På det tidspunkt samarbejdede vi med myndigheder i fem regioner, 26 provinser og 180 distrikter. Derudover havde vi 86 medlemmer i CSHRN.

Afghanistan efter Talibankollapset

Afghanistans historie er fuld af krig, lidelser og mennesketab. Taliban-regimet i 1990'erne gjorde det bestemt ikke bedre. Det er derfor værd at nævne, at kollapset af Taliban var vejen frem for Afghanistan. Det var en lys og positiv udvikling. Man skal ikke negligere de sidste 20 års fremgang i landet.

Ét område er kommunikation. For 20 år siden var der ingen infrastruktur, som understøttede en moderne kommunikation. Internet, radio og tv var bandlyst. Nu er der internet i hele landet. Der er syv aktive mobilselskaber, velfungerende internet (områder taget i betragtning), og der er sket en modernisering af public service i form af radio, tv og trykte medier. Sammen med udviklingen af kommunikationen kom ytringsfriheden. Det afghanske folk havde gennem mange år langsomt vænnet sig til censur. Alt, hvad den enkelte person sagde, skrev eller publicerede, kunne få fatale konsekvenser. Man skulle derfor vælge sine kampe med omhu.

Et andet eksempel er uddannelse. I 2001 havde Afghanistan enorme uddannelsesmæssige udfordringer som skolekrig, analfabetisme og vidensmangel. De sidste 20 år har skabt mere

fremgang på det område end de sidste 200 år. Eksempelvis steg antallet af aktivt deltagende børn i skolerne fra 3,8 millioner i 2003 til 6,3 millioner i 2017.

Det er dog ikke kun gået godt i Afghanistan i de sidste 20 år. Korruptionen har været en enorm udfordring i gennemførslen af udviklingsindsatserne i landet. Et andet bristepunkt er det manglende retssystem. For at løse de væbnede konflikter i Afghanistan, uden at parterne tyede til nye voldelige angreb, skulle man have sikret, at almindelige konfliktløsningsmekanismer såsom domstole var til stede. Desværre var man ikke engang i nærheden af få etableret et rudimentært retssystem med tilhørende institutioner. På trods af regeringen i Kabul har magtfulde krigsherrer fortsat formået at regere store dele af landet, og de tildrog sig med tiden mere og mere magt. Nepotisme er også et udbredt problem, hvilket vanskeliggør at få kompetente ledere på landets topposter.

Ny handleplan

Jeg frygter, at Afghanistan nu igen bliver fristed for terrorbevægelser, som destabiliserer sikkerheden i det internationale system, og som medvirker til, at afghanerne ikke kan se en fremtid i deres eget land.

Det er essentielt at nævne, at Taliban hverken repræsenterer et folk eller en nation. Afghanerne bør derfor ikke associeres med Taliban som terrorgruppe. For at udviklingen i Afghanistan går i den rigtige retning, er det signifikant, at vi ikke vender ryggen til landet.

Det er ekstremt vigtigt, at Afghanistan oplever massiv opbakning fra det internationale samfund, og at der bliver udviklet en ny strategi for monitorering af regionen og den politiske situation. Ydermere spiller det internationale samfund en stor rolle i forbindelse med Talibans måde at regere Afghanistan på. Den afghanske befolkning er kendetegnet ved etnisk diversitet, hvor pashtunerne er landets største etniske gruppe. Taliban er en pashtun-domineret bevægelse og vil højst sandsynligt tilgodesee pashtunerne.

Det kan skabe en betydelig frustration blandt andre etniske grupper, som bliver marginaliseret. Alt dette kan føre til en interetnisk borgerkrig. Derfor bør det internationale samfund kræve blandt andet gennem Pakistan, hvor Taliban også står stærkt, at de skal etablere en regering, som bøjer sig for mangfoldighed med plads til alle etniske grupper.

Situationen i Afghanistan går for tiden i den komplet modsatte retning, og pladsen til andre etniske grupper eller køn, såsom hazaraer og kvinder, mindskes dag for dag.

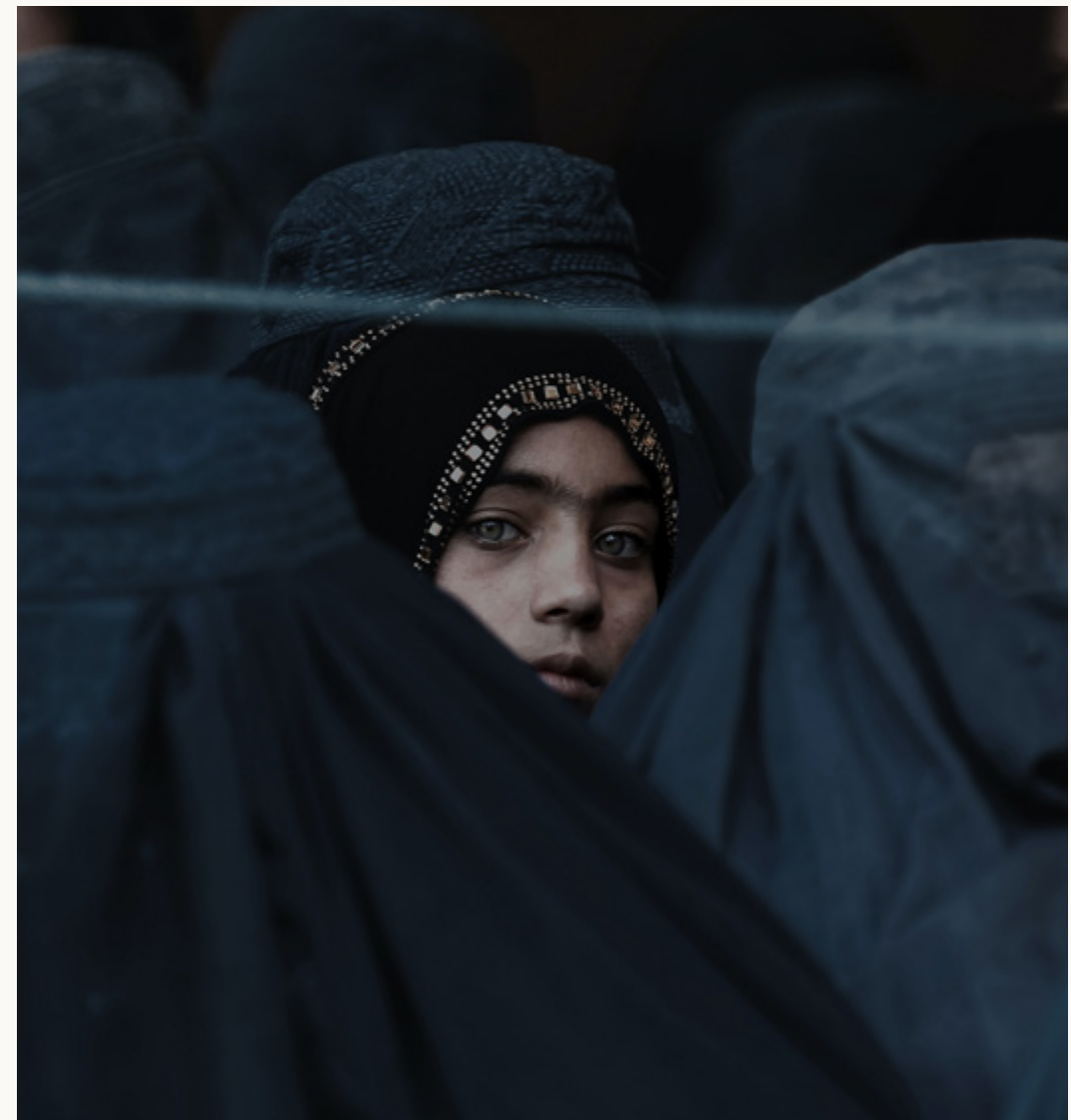
Afghanistan i fremtiden

Nu sidder jeg i mit hus her i Solrød Strand i Danmark og tænker på de ting, jeg har gjort og oplevet i Afghanistan. Jeg bliver vred over situationen; over hvad amerikanere og partnere har gjort. De forlod Afghanistan uden noget perspektiv. Jeg bliver vred over den måde, hvorpå præsident Ashraf Ghani flygtede ud af landet. Jeg tænker på mødre, fædre, koner og børn til de 60.000 afghanske soldater, 45.000 civile og 3560 internationale tropper, der har givet deres liv for at skabe 'det nye Afghanistan' i de sidste 20 år. Jeg tænker på mine præstationer og fejl. Jeg tænker på to årtier af mit liv, der blev givet til det nye Afghanistan. Jeg tænker på min kone og børn, der har lidt meget under mine konstante rejser ned til den frygtelige situation. Jeg er bare i chok. Alt er sket hurtigt. Nogle gange vil jeg græde. Men det er vel ikke løsningen.

Jeg har lært unge afghanere ikke at miste håbet. Jeg må ikke miste håbet. Jeg tænker på de kvinder, der modigt demonstrerer mod Taliban i gaderne i Herat, Bamyán, Mazare Sharif og Kabul. For tyve år siden, i Talibans første periode, turde folk ikke engang demonstrere. Jeg tænker på afghanske civilsamfundsaktører og medier, der organiserer rundbord og dialog om Afghanistans fremtid. Jeg tænker på en demonstration af en gruppe afghanske drenge i Kabul til støtte for de afghanske piger.

Når jeg tænker på de ting, får jeg min selvtillid tilbage. Jeg befinder mig midt i disse begivenheder. Jeg er der, min viden, min erfaring og min identitet er der, sammen med mine aktivister, der kæmper for menneskerettigheder og menneskelige værdier. Jeg tror mere på mig selv. Jeg bliver mere realistisk og optimistisk. Jeg lover mig selv: Lad os ÆNDRE Taliban. Lad os ÆNDRE situationen, og lad os ÆNDRE Afghanistan.

Malek Sitez er ph.d. i international politik Selinus University.

Jalalabad, Afghanistan
Foto: Isaak Alexandre Karslian / Unsplash